

О. Є. Музичко,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри історії України історичного факультету

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

вул. Щепкіна, 12, м. Одеса, 65082, Україна

**НАУКОВА, ПУБЛІЦИСТИЧНА ТА ЛІТЕРАТУРНА СПАДЩИНА
ПРОФЕСОРА І. А. ЛИННИЧЕНКА (1857–1926):
ПРОБЛЕМА БІБЛІОГРАФУВАННЯ**

Метою цієї статті є аналіз проблеми бібліографування творчої спадщини історика, професора Новоросійського університету І. А. Линниченка (1857–1926). Наведено реєстр основних праць професора, які класифіковані на наукові та публіцистичні. Стаття ґрунтується здебільшого на архівних матеріалах.

Ключові слова: класифікація праць, наукові, публіцистичні.

Розвиток історичної науки в Україні в останні десятиліття позначений інтенсифікацією біоісторіографічних досліджень. У поле зору сучасних історіографів потрапляє все більше істориків, особливо періоду другої половини XIX — початку XX ст. Одним з основних принципів біоісторіографії є комплексний підхід до творчої спадщини історичної особистості. Тому важливим завданням для відповідних спеціалістів є бібліографування праць істориків¹. Це передбачає створення якомога повнішого реєстру їх публікацій, врахування неопублікованих текстів, їх типологізацію. Необхідно встановити псевдоніми та криптоніми автора, ретельно вивчити коло його спілкування, основні віхи біографії, ознайомитися з реєстром наявних у ті часи періодичних видань тощо. Ця робота є лише підготовчою для історіографа. Однак без неї неможливо повноцінно реалізувати найважливіше завдання історіографічного дослідження — встановлення ролі історика у історіографічному процесі.

В Одесі історіографи та бібліографи вже не перший рік ведуть пошукову роботу у царині історичної бібліографії. Найпомітнішими досягненнями слід визнати видання біографічного словника, присвяченого професорам Одеського університету, серед яких чільне місце посіли історики, та особливо низки біобібліографічних покажчиків, присвячених О. Маркевичу, Є. Щепкіну та Ф. Леонтовичу². В Одесі було видано і найбільш повний та якісний покажчик праць видатного українського історика, одесита М. Слабченка³.

У жовтні 2007 року виповнилось 150 років з дня народження Івана Андрійовича Линниченка (1857–1926), одного з найвідоміших істориків, який працював в Одесі наприкінці XIX — на початку XX ст. І. Линниченко викладав історію Росії та слов'янських народів у Московському (1888–1895), Новоросійському (1884–1885, 1896–1919) та Таврійському (1921–1926)

університетах. Професор викладав також на Одеських Вищих жіночих курсах, пізніше — у деяких навчальних закладах Сімферополя. Найбільших педагогічних успіхів він досяг в Одесі, де з його наукової школи вийшли такі відомі історики як М. Слабченко, А. Флоровський, П. Клепатський, С. Загоровський та інші.

Як історик, І. Линниченко набув відомості передусім завдяки дослідженню соціально-правових відносин у Галицько-Волинській землі за часів пізнього середньовіччя. Однак, інтереси І. Линниченка далеко не обмежувалися медієвістикою. Він цікавився археологією, історіографією, бібліографією, художньою літературою, театром та музеями, часто виступав у ролі популяризатора та публіциста, сам писав вірші та прозу, був відомий як бібліофіл та бібліотекознавець. Він мав розгалужені зв'язки всередині та поза межами Російської імперії, був членом багатьох наукових та громадських товариств. В українській історіографії І. Линниченко мав репутацію своєрідного “ізгоя”. Попри те, що він був корінним киянином, вихованцем В. Антоновича, перебував майже все життя на території сучасної України, мав українознавчі зацікавлення, він, за словами автора одного з некрологів, “до українського руху ставився дуже неприязно, і в міру того, як той все більше задавав тон життю нашого краю, все більше відсувався і бокував від нашого життя, що в нім наростало”⁴.

Закономірно, що така неординарна особистість приваблює до себе історіографа, особливо в ювілейний рік. Автор цих рядків готує монографічне дослідження біографії І. Линниченка. Одним з наших завдань є встановлення обсягу та змісту творчої спадщини професора. Метою даної статті є визначення основних аспектів проблеми бібліографування праць історика. Зокрема, вперше проведено бібліометричний аналіз творчої спадщини І. Линниченка, вивчені неопубліковані праці, що збереглися в його особистому архіві. Автор спирається на матеріали з приватного архіву І. Линниченка з фондів Державного архіву Одеської області (далі — ДАОО) та Державного архіву при Раді Міністрів Автономної республіки Крим (далі — ДААРК). Також досліджено каталоги найбільших наукових бібліотек України та Росії (найдокладнішу інформацію подають картотеки Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова, Одеської державної наукової бібліотеки ім. М. Горького, Російської державної (Москва) та Російської національної (Санкт-Петербург) бібліотек, різноманітні періодичні видання.

На сьогодні існує досить солідна кількість робіт про І. Линниченка — від лаконічних словникових заміток до більш-менш розлогих статей у наукових журналах та збірниках конференцій⁵. Складовою цих статей є інформація про праці історика. Однак, жоден з авторів не мав на меті бібліографувати його праці, або принаймні встановити їх приблизну кількість. Зазначалося, що І. Линниченко цікавився не тільки історією, але іншими галузями гуманітаристики. Однак співвідношення в його творчій спадщині історичних та неісторичних, наукових та ненаукових праць не простежувалося. “Білою плямою” залишаються статті історика у пресі. На нашу думку, до останніх слід поставитися зі всією серйозністю, адже вони, хоча й не були науковими, часто містили дуже важливі дані для характе-

ристики суспільно-політичних поглядів професора, обставин його біографії. Можна натрапити і на фактичні помилки щодо назв праць вченого, їх датування, місця видання. Не завжди зазначається джерело першої публікації тої чи іншої статті, що дозволило б дізнатися про їх хронологію, коло видань, з якими співробітничав історик. Досить незрозумілим є критерій визначення основних праць вченого. Наприклад, одеський автор В. Мірошніченко серед цих праць чомусь не назвав магістерську та докторську дисертації І. Линниченка⁶.

Бібліографування праць І. Линниченка ускладнюють деякі загальні обставини: низька ступінь розвитку наукової бібліографії у Російській імперії наприкінці XIX — на початку XX ст., важко доступність багатьох видань, особливо преси, та прогалини в їх збереженні. Існують і труднощі спеціального характеру. Наприклад, жоден з учнів чи колег вченого не здійснив спроби чи за його життя чи після його смерті скласти вичерпний каталог його праць.

Найбільший інтерес викликає інформація І. Линниченка про свої праці. У 1911 році І. Линниченко оприлюднив найбільш вичерпний перелік своїх публікацій⁷. У них він включив як наукові монографії та статті, так і газетні замітки. Професор назвав біля 100 своїх праць. Окрім цього він зазначив, що з 1886 року надрукував у журналах “Исторический Вестник”, “Журнал министерства народного просвещения”, “Русская мысль”, “Киевская старина”, “Записки Новороссийского университета” та “Kwartalnik Historyczny” біля 100 рецензій, критичних статей та оглядів. У рукописному варіанті реєстру своїх праць він більш точно зауважив, що має “170 окремих робіт з історії, історико-юридичних питань, літератури, археології тощо”⁸. Також лише у рукописному варіанті він перелічив частину своїх рецензій, не завжди точно вказуючи номери журналів, де вони були опубліковані.

Свої праці автор розподілив на групи: історичного змісту, з історії літератури, археології, театру, публікації та замітки різного роду, вірші. З наведеного переліку дізнаємося про те, що деякі праці історика були перекладені вірменською, українською, польською та чеською мовами. Таким чином, зауваження професора про “біля 100 рецензій” свідчить про те, що він і сам сумнівався щодо вичерпності складеного ним реєстру. До того ж І. Линниченко подавав дуже приблизні дані щодо своїх газетних публікацій, часто називаючи лише рік та назву видання (іноді навіть лише назву). Ця обставина дуже ускладнює бібліографічний пошук. Наприклад, він згадав про свою анонімну статтю присвячену єврейським погромам у Києві у московській газеті “Страна” за 1881 рік, але не вказав ані назви статті, ані номеру, ані дня та місяця виходу газети. Звернення до вказаної газети показує, що у 1881 році на її шпальтах було надруковано чотири анонімні замітки про єврейські погроми у Києві. Яка з них належить І. Линниченку залишається тільки здогадуватися. Викликає сумнів і авторський підхід до класифікації своїх праць. Так, свої біоісторіографічні статті І. Линниченко відніс до рубрики “історія літератури”. Проте, навряд чи статті, присвячені аналізу історичних поглядів та рис особистості істо-

риків, можна поставити в один ряд зі статтями про творчість М. Гоголя, І. Тургенева, О. Пушкіна та В. Белінського.

Очевидно, що реєстр 1911 року не міг містити дані про пізніші публікації вченого. Тому найскладніша ділянка бібліографічної роботи припадає на період 1911–1926 років. Малоінформативним є інший реєстр праць професора, наведений у біографічному словнику членів Московського археологічного товариства 1915 року, адже він відображає лише публікації з археології, до того ж розміщені лише на сторінках видань цього товариства⁹. Не обійшлося і без деяких фактичних помилок. У виданні вказано, що І. Линниченко рецензував у “Археологических известиях и заметках Московского археологического общества” “Записки наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові”. Звичайно, ця інформація не може не тішити українознавця. Однак, ознайомлення з відповідним томом “Археологических известий” розчаровує: тут як автор вказаний Митрофан Довнар-Запольський. В якому з видань припущено помилку наразі встановити надзвичайно важко.

Вже наприкінці життя, перебуваючи у Криму, професор прагнув підсумувати свій творчий доробок. Він ретельно занотовував свої заплановані та вже написані статті про видатних сучасників¹⁰. У рукописній замітці “Моя критическая работа” вчений зазначав, що почав писати та друкуватися рано, у 1881 році, у газетах “Киевлянин” та “Заря”. Він подав перелік газет, з якими він співробітничав: “Киевлянин”, “Заря”, “Русские ведомости”, “Новая Южная мысль”, “Одесский листок”, “Одесские новости”, “Новое время”, “Одесский вестник”, Севастопольські газети, Симферопольські газети. У підсумку, професор зазначав, що має понад 350 праць, ненадрукованих — понад 100, понад 150 — не повністю завершених¹¹. У замітці 1921 року він писав вже, що надрукував біля 400 наукових та літературних робіт¹². У тексті під назвою “Главные труды и исследования профессора Линниченко” історик перелічив 50 праць¹³. Однак, до визначення своїх головних праць він підійшов не дуже відповідально. До списку потрапили праці, які аж ніяк не можна назвати його головними публікаціями — складений ним “Отчет Новороссийского университета” та редактовані ним праці слухачок Одеських вищих жіночих курсів. Натомість до списку не потрапили значно більш важливі публікації. Таким чином, до бібліографічних міркувань професора треба поставитись обережно, як до досить приблизних та неупорядкованих. За додатковими даними слід звернутись до інших архівних джерел, публікацій вченого, що збереглися у найбільших бібліотеках України та Росії.

І. Линниченко щорічно інформував про свої праці у звітах про викладання в НУ¹⁴. Щоправда ці дані вчений часто подавав без належного бібліографічного опису. Розрізнені записи збереглися в особистому архіві вченого у Державному архіві Одеської області. Вони часто доповнюють інформацію, що міститься в офіційних даних. Здебільшого йдеться про публікації в одеській пресі. Ознайомлення з публікаціями за період 1905–1907 років спростовує твердження деяких радянських авторів про якусь реакційну позицію, що зайняв І. Линниченко у ці часи. Архівні докумен-

ти дозволили також дізнатися про місцезнаходження оригінальної та досі актуальної статті І. Линниченка “Манія переименования”, в якій вчений піддав критиці тенденцію до масового перейменування одеських вулиць на початку ХХ ст.¹⁵. В одеському та кримському архіві вченого збереглась низка його віршів, незавершених прозових творів та афоризмів¹⁶. Про деякі свої маловідомі публікації історик згадував у своїх пізніших працях¹⁷.

Згадки про публікації містяться і в листуванні історика з редакціями журналів (наприклад, “Исторический Вестник”) та приватними особами. Найбільше подібних даних містять листи І. Линниченка до його кримського колеги А. Маркевича¹⁸. Деякі кореспонденти у листах до І. Линниченка ділилися враженнями від його праць, іноді вказуючи на місце їх публікації¹⁹. Не всі дані архівних джерел знаходять підтвердження. Так, у листі від 19 січня 1913 року до редакції газети “Новое время” професор говорив про розміщення його нової статті “Русские библиотеки за границей” як про доконаний факт²⁰. Проте фронтальний перегляд цієї газети за кінець 1912 — початок 1913 років не дав результатів. Додаткової перевірки потребують і деякі інші дані. Так, у листі до І. Линниченка історик В. Семевський пропонував йому надрукувати у “Словнику Гранат” статті з історії Великого князівства Литовського²¹. Однак, зараз дореволюційне видання цього словника є важкодоступним. У листах містяться згадки про інші видавничі проекти, до участі в яких запрошували І. Линниченка. З іншого боку, архівні джерела дозволяють провести атрибуцію деяких рукописів науковця. Наприклад, в особистому фонді І. Линниченка у Державному архіві Одеської області зберігається рукопис його статті “Новый закон о печати и наши крупные книгохранилища”²². Однак у тексті немає жодної вказівки на місце його публікації. Дізнатися про це вдалося шляхом ознайомлення з документами відділу рукопису Російської національної бібліотеки (Санкт-Петербург). В одній зі справ фонду “Общество библиотекосведения” є вирізка з газети “Речь” від 11 грудня 1913 року, де міститься публікація зазначеної статті І. Линниченка²³.

Важливі зауваження знаходимо у щоденнику, який І. Линниченко вів в Одесі протягом 1917–1919 років. Історик згадував про свої публікації в одеській пресі, особливо в газетах “Одесский листок” і “Одесские новости”. Наприклад, він писав, що в “Одесском листке” у 1919 році надрукував велику статтю про П. Мілюкова як історика²⁴. Перегляд цієї газети дійсно дав успішний результат²⁵. Досі не відома дослідникам стаття є важливим джерелом для вивчення історіографічних поглядів І. Линниченка. Кримські нотатки професора дозволяють встановити деякі його публікації на сторінках кримської преси²⁶. На нашу думку, важливим доповненням до реєстру публікацій професора є низка стислих оглядів його виступів на засіданнях наукових товариств. Тим більше, що тексти деяких виступів не збереглися. Вони передають “голос” автора, хоча і не є повноцінними роботами²⁷. Деякі праці професора збереглися в одному примірнику лише в одеських бібліотеках. Наприклад, у фонді наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова знаходиться літографований курс лекцій з російської

історії²⁸. Натомість лише у найбільших наукових бібліотеках Москви та Петербургу зберігся літографований курс лекцій професора з історії західних слов'ян, що він читав у Московському університеті²⁹.

Як вже зазначалось, далеко не всі задуми науковця були реалізовані. В одеському архіві І. Линниченка знаходиться декілька неопублікованих статей-спогадів про його сучасників — професорів О. Козлова, О. Веселовського, М. Тихонравова³⁰. У кримському архіві зберігається низка рукописів неоприлюднених журнальних та газетних статей. Найбільш відомий нині кримознавцям некролог видатному історичу О. Бертге-Делагарду³¹. Менш відома стаття присвячена російському історичу Д. Ловайському³². До рукописів з архіву вченого слід ставитися обережно. Попри велику спокусу далеко не всі з них можна приписати його перу. Наприклад, в одеському архіві зберігається повідомлення про археологічні розкопки на Полтавщині³³. Знаючи про археологічні зацікавлення вченого, можна було б прийняти цю статтю за його власну. Однак ближче ознайомлення зі спадщиною колег І. Линниченка вказує, що автором цієї статті є знаменитий археолог В. Хвойко. Рукопис потрапив до одеського професора внаслідок жвавих контактів між ним та В. Хвойкою.

Про деякі публікації історика його сучасники подавали невірні вихідні дані. Наприклад, один з учнів професора М. Слабченко згадував у середині 1920-х років про “цікаву книгу Линниченка “Що таке Народний університет?”³⁴. Однак нам вдалося знайти лише газетну статтю І. Линниченка на цю тему³⁵. Натомість професор справді був редактором збірки “Что такое Народный университет” та автором передмови до неї. Можливо невірна вказівка М. Слабченка дезорієнтувала дослідників біографії І. Линниченка, які фактично не помітили це видання.

Свої тексти, вперше надруковані у різних періодичних виданнях, І. Линниченко часто видавав у вигляді брошур чи у збірках своїх статей. Однак бібліограф може потрапити у “пастку”, якщо зафіксує лише перше з видань праці та проігнорує інше як ідентичне. Іноді ідентичність статті під одною і тією ж назвою є оманливою. Наприклад, лише після смерті О. Маркевича І. Линниченко доповнив раніше написану біографію свого друга розповіддю про його обвинувачення у політичній неблагонадійності. Однак, стаття увійшла до збірки статей І. Линниченка як колись опублікована без спеціального застереження³⁶. У “Записках” Одеського товариства історії та старожитностей І. Линниченко помістив ювілейну біографію галицького історика А. Петрушевича. Водночас він видав в обмеженій кількості примірників брошуру під аналогічною назвою, в якій, проте, додав декілька сторінок тексту з викладом критичних поглядів історика на національну політику Австро-Угорської імперії. На цю колізію ми звернули увагу лише після ознайомлення з листуванням між науковцями³⁷. На окрему згадку заслуговує питання про псевдоніми та криптоніми, якими користувався І. Линниченко. У словниках І. Масанова та О. Дея зазначено, що історик використовував один псевдонім та один криптонім — відповідно “Иоанн Амартол” та “И. Л-ко” у двох статтях опублікованих у газетах “Русские Ведомости” та “Одесский вестник”³⁸.

Нам вдалося встановити низку інших псевдонімів та криптонімів історика. У журналі “Русская мысль” наприкінці 1880 — на початку 1890-х років було розміщено декілька рецензій вченого під криптонімом “И. А. Л.”³⁹. У 1915 році в декількох номерах газети “Одесские новости” (6. 12.; 13. 12; 20. 12) була надрукована стаття І. Линниченка “Патриархальные градоправители” під псевдонімом “одесский старожил”. Пізніше, 31 березня 1918 року, в “Одесском листке” під таким самим псевдонімом була надрукована коротка замітка “Историческая справка”. Використання цього псевдоніму свідчить про своєрідне “зростання” колишнього киянина та москвича з одеським середовищем. Інших даних про “одеське самоусвідомлення” професора обмаль. Досить часто протягом 1914–1916 років І. Линниченко використовував криптонім “Г. Ам.” (скорочення від “Іоанн Амартол”). Одна з його статей 1914 року була підписана оригінальним псевдонімом “Старый начетчик”. У листі до І. Линниченка київський професор Ю. Кулаковський згадував про його псевдонім “Памва Беринда”⁴⁰. Однак, публікацій під цим псевдонімом виявити поки що не вдалося.

Дослідникам історіографії та бібліографії Криму відомий нарис про Ялту 1913 року видання, автор якого заховався за псевдонім “Старьян”⁴¹. Ретельне вивчення архівних джерел, зокрема, листів І. Линниченка до свого київського колеги В. Іконнікова, дозволяє нам впевнено твердити, що “Старьян” — це один з псевдонімів І. Линниченка. Так він підписував деякі інші свої статті в одеській пресі⁴². Здебільшого псевдонімами чи криптонімами професор підписував статті, що містили критичні висловлювання на адресу нещодавно померлих або ще живих осіб. Характерною в цьому плані є досі невідома сучасним історіографам та бібліографам стаття І. Линниченка у журналі “Голос минувшего”, у якій автор дав гостру негативну оцінку плеяді міністрів народної освіти Російської імперії кінця ХІХ — початку ХХ ст.⁴³. Загалом, вчений нечасто користувався псевдонімами та криптонімами, гордовито підписуючи навіть свої газетні статті — “профессор И. А. Линниченко”.

Отже, аналіз проблеми бібліографування праць І. Линниченка дозволяє зробити деякі висновки щодо динаміки його творчої активності. У київський та московський період біографії вчений в основному друкувався у наукових виданнях. Більшість його праць 1880–1890-х років є суто науковими дослідженнями, що в основному присвячені добі українського середньовіччя. В одеський період кількість наукових публікацій суттєво зменшується. Натомість маємо цілу зливу публіцистичних статей вченого як в одеській, так і в столичній пресі. У кримський період біографії вчений зосередився виключно на мемуаристиці та публіцистиці. Складні побутові умови не дозволили з’явитися у світ низці написаних ним тоді праць.

За внутрішнім змістом та місцем оприлюднення праці І. Линниченка можна розподілити на дві основні групи: наукові та публіцистичні. Перші з них містять науковий аналіз та науковий апарат. Другі — забарвлені суспільно-політичною злободенністю, є більш емоційно та літературно оздобленими. Непрохідної межі між цими групами не існує. Наприклад, стаття вченого “Современная курганомания”, надрукована у “Газете А. Гатцука”,

тим не менш містила важливі теоретичні зауваження в галузі археології. Те ж можна сказати про вже згадану статтю в “Одесском Вестнике”, про виступ “Задачи библиографии”. Всередині цих двох великих груп можна провести більш докладну класифікацію за хронологічною чи тематичною ознакою (медієвістичні та новістичні, рецензії, огляди, монографії, археографічні, археологічні, бібліографічні, літературознавчі тощо щодо першої групи; театральні рецензії, суспільно-політичні, педагогічні статті тощо — щодо другої). У кількісному відношенні переважають праці другої групи (біля 150 наукових та біля 300 публіцистичних). Незначними за кількістю є праці третьої групи, що є лише наслідком “проби пера”. Праці вченого були переважно надруковані, лише їх незначна частина залишилась у рукописах (біля 30). Деякі рукописи не збереглися. Загальну кількість праць професора встановити нелегко. Наші бібліографічні пошуки дозволяють не погодитись з думкою В. Мірошніченка про те, що І. Линниченко є автором близько 200 публікацій⁴⁴. Більш вірогідною виглядає цифра до 400 назв, яку називав сам І. Линниченко.

Промовистим для аналізу суспільно-політичних поглядів І. Линниченка виглядає коло журналів та газет, у яких він розміщував свої мемуарні та публіцистичні роботи. Серед них переважають видання ліберального напрямку (“Голос минувшего”, “Одесские новости”, “Одесский листок”). Найбільші відкриття, напевно, чекають бібліографів у процесі пошуків публіцистичних праць науковця, розкиданих у “газетному морі”. У цьому переконують і деякі новітні знахідки⁴⁵. Для бібліографа важливо зауважити публіцистичну манеру І. Линниченка: іронічну, часом саркастичну, гостру, часом непримиренну. На часі є видання докладного біобібліографічного покажчика присвяченого І. Линниченку, до якого повинні увійти і рецензії на його праці. На актуальності подібного видання нещодавно наголосив кримський історик С. Філімонов⁴⁶. Доцільно також перевидати деякі наукові та публіцистичні праці І. Линниченка з відповідними науковими коментарями.

Складення реєстру основних праць І. Линниченка є важливою справою для формування посібників бібліографічного характеру та словників, тематичних каталогів бібліотек. На нашу думку, основними слід вважати ті наукові праці, що найповніше відобразили історичні погляди автора, відзначаються повнотою висновків, мали найбільший вплив на історичну науку. Серед публіцистичних — присвячені найбільш гострим питанням громадського життя, найбільш резонансні, що найповніше характеризують публіцистичну манеру їх автора. Нижче наводимо перелік 20-ти праць І. Линниченка, що, на нашу думку, найбільш повно відбивають його наукові, педагогічні та суспільно-політичні погляди:

Наукові

1. Взаимные отношения Руси и Польши до половины XIV ст. Ч. 1: Русь и Польша до конца XII в. — К., 1884. — 216 с.
2. Архивы в Галиции // Киевская старина. — 1889. — № 1. — С. 187–203.
3. Научное значение западно-русской истории // Киевская старина. — 1889. — № 1. — С. 187–203.

4. Брачные разводы в древней Польше и Юго-Западной Руси // Юридический вестник. — 1890. — Т. 6, кн. 3. — С. 503–528.
5. Критический обзор новейшей литературы по истории Галицкой Руси // Журнал министерства народного просвещения. — 1891. — № 5. — С. 147–170; № 6. — С. 454–492; № 7. — С. 125–171.
6. Юридические формы шляхетского землевладения и судьба древнерусского боярства в Юго-Западной Руси XIV–XV в. // Юридический вестник. — 1892. — Кн. 3–4. — С. 275–313.
7. Черты из истории сословий в Юго-Западной (Галицкой) Руси XIV–XV вв. — М., 1894. — 240 с.
8. Грамоты Галицкого князя Льва и значение подложных документов как исторических источников // Известия Отделения русского языка и словесности РАН. — Т. 9, вып. 1. — СПб, 1904. — С. 80–102.

Публіцистичні

9. Русская историческая наука и археологические съезды // Одесский вестник. — 1884. — 15 авг.
10. Современная курганомания // Газета А. Гатцука. — 1889. — 25 сент.; 28 сент.
11. Высшее образование. — Одесса, 1903. — 16 с.
12. Задачи библиографии // Известия Одесского библиографического общества. — Одесса, 1911. — Т. 1. — Вып. 1. — С. 1–17.
13. Речи и поминки. — Одесса, 1914. — 319 с.
14. Проект нового университетского устава. — Пг., 1916. — 44 с.
15. Наше учебное дело. Мысли и факты. — Одесса, [1914–1916]. — На правах рукописи. — 84 с.
16. Что такое свобода? // Одесские новости. — 1917. — 22 марта.
17. Открытое письмо студенчеству и молодежи. — Одесса, 1917. — 24 с.
18. Малорусский вопрос и автономия Малороссии. Открытое письмо проф. М. С. Грушевскому. — ПТГД. — Одесса, 1917. — 40 с.
19. Привет Чехам // Одесский листок. — 1918. — 15 дек.
20. Малорусская культура // Труды подготовительной по национальным делам комиссии. — Одесса, 1919. — В. 1. — С. 35–51.

Література

1. *Непомнящий А. А.* Бібліографічний аспект історико-краєзнавчих досліджень в Одесі у ХІХ ст. // Бібліотечний вісник. — К., 2000. — № 5. — С. 35–41; *Непомнящий А. А.* Арсеній Іванович Маркевич: бібліографічний очерк по новим архівним матеріалам // Известия Крымского республиканского краеведческого музея. — Симферополь, 2000. — № 15. — С. 65–75.
2. *А. И. Маркевич (1847–1903)*. Биобиблиогр. указатель / сост. В. В. Самодурова, И. В. Максименко; науч. ред. Т. Н. Попова. — Одесса: Астропринт, 1997. — 150 с.; *Евгений Николаевич Щепкин (1860–1920)* : Биобиблиогр. указатель / сост. В. В. Самодурова, И. В. Максименко; науч. ред. Т. Н. Попова. — Одесса: Астропринт, 1998. — 129 с.; *Ф. И. Леонтович* : Биобиблиогр. покажчик / упоряд. О. Музичко. — Одесса, 2005. — 147 с.
3. *Зленко Г. Д.* Проблеми бібліографування праць академіка М. Є. Слабченка // Академік Михайло Єлисейович Слабченко: наукова спадщина і життєвий шлях: зб. статей. — Одесса, 1995. — С. 80–89.
4. Україна. — 1927. — Кн. 3. — С. 210.
5. *Ясь О.* Линниченко Иван Андрійович // Українські історики ХХ століття: Біо-бібліографічний довідник. Серія “Українські історики”. — К.; Львів, 2003. — Вип. 2, ч. 1. — С. 187–189; *Непомнящий А. А.* И. А. Линниченко и изучение Крыма в конце ХІХ — первой трети ХХ века // Проблемы славяноведения: Сб. науч. ст. и материалов / Брянский гос. пед. ун-т, Центр славяноведения. — Брянск, 2000. — Вып. 1. — С. 94–102; *Непомнящий А. А.* Крымоведение в творчестве И. А. Линниченко // Культура народов Причерноморья. — Симферополь, 2004. — Т. 1., № 50. — С. 29–34; *Мирошниченко В. А.* Деятельность И. А. Линниченко в Одесском библиографическом обществе: материалы к биографии // Записки історичного факультету ОДУ ім. І. І. Мечникова. — 1999. —

- Вип. 9. — С. 179–184; *Толочко О. О.* Дві не зовсім академічні дискусії: І. А. Линниченко, Д. І. Багалій, М. С. Грушевський // Український археографічний щорічник: Нова серія. — К., 1993. — Вип. 2. — С. 92–103; *Чухрий П.* Линниченко И. А. // Славяноведение в дореволюционной России: Биобиблиогр. словарь / под ред. В. А. Дьякова. — М.: Наука, 1979. — С. 220–221; История исторической науки в дореволюционной России: Биобиблиогр. указатель. — М.: Наука, 1965. — С. 653.
6. *Мирошниченко В. О.* І. А. Линниченко // Професори Одеського (Новоросійського) університету: Біографічний словник. — Одеса: Астропринт, 2005. — Т. 3. — С. 234.
 7. Словарь членов Общества любителей Российской словесности при Императорском Московском университете. — М., 1911. — С. 167–169.
 8. ДАОО. — Ф. 153, Оп. 1, спр. 88, арк. 1.
 9. Императорское московское археологическое общество в первое пятидесятилетие его существования. — М., 1915. — Т. II. — С. 203–204.
 10. ДААРК. — Ф. 538, Оп. 1, спр. 91, арк. 87–88.
 11. ДААРК. — Ф. 538, Оп. 1, спр. 80, арк. 1.
 12. ДААРК. — Ф. 538, Оп. 1, спр. 66, арк. 48.
 13. ДААРК. — Ф. 538, Оп. 1, спр. 58. — 5 арк.
 14. Отчет о состоянии и деятельности ИНУ за 1912 год. — Одесса, 1913. — С. 81; Отчет... за 1915. — Одесса, 1916. — С. 142 та ін.
 15. Одесские новости. — 1909. — 8 сент.
 16. ДААРК. — Ф. 538, Оп. 1, спр. 62. — 35 с.; ДАОО. — Ф. 153, Оп. 1, спр. 559. — 20 арк.
 17. Линниченко И. А. В. А. Яковлев. — Одесса, 1916. — С. 6.
 18. ДААРК. — Ф. 538, Оп. 1, спр. 87.
 19. ДАОО. — Ф. 153, Оп. 1, спр. 271, арк. 59.
 20. ДАОО. — Ф. 153, Оп. 1, спр. 230, арк. 14.
 21. ДАОО. — Ф. 153, Оп. 1, спр. 402, арк. 1.
 22. ДАОО. — Ф. 153, Оп. 1, спр. 77, арк. 4.
 23. Відділ рукописів Російської національної бібліотеки. — Ф. 533, спр. 132. — 1 арк.
 24. ДАОО. — Ф. 153, Оп. 1, спр. 6, арк. 29.
 25. Одесский листок. — 1919. — 20 янв.
 26. *Линниченко И.* Какой тип высшей научной школы желателен в Тавриде? // Крымский вестник. — 1916. — 24 авг.; *Линниченко И.* Борьба с книжным голодом // Юг России. — 1920. — 17 июля.
 27. Летопись Историко-Филологического общества при ИНУ. — Одесса, 1901. — Т. 9. — С. 35–36; 37 (Протоколы); Там само. — Одесса, 1899. — Т. 7. — С. 35 (Протоколы).
 28. *Линниченко И.* Лекции по русской истории читанные в 1903/1904 учебном году. Литографированное издание. — 36 с.
 29. *Линниченко И. А.* История западных славян. — М., 1895. — 264 с.
 30. ДАОО. — Ф. 153, Оп. 1, спр. 71. — 12 арк.; Там само. — Спр. 56 та 44.
 31. ДААРК. — Ф. 538, Оп. 1, спр. 55. — 31 арк.
 32. Там само. — Спр. 54. — 35 арк.
 33. ДАОО. — Ф. 153, Оп. 1, спр. 596. — 6 арк.
 34. *Слабченко М.* Культурно-наукове життя Одеси в 1914 — 1924 роках // Україна. — 1925. — № 5. — С. 179.
 35. *Линниченко И. А.* Народный университет // Одесские новости. — 1917. — 12 марта.
 36. *Линниченко И. А.* А. И. Маркевич. — Одесса, 1904. — 48 с.; *Линниченко И. А.* Речи и поминки. — Одесса, 1914. — С. 237–238.
 37. *Линниченко И. А.* Петрушевич Антоний Стефанович. — Одесса, 1901 та *Линниченко И. А.* Антоний Стефанович Петрушевич // Записки Одесского общества истории и древностей. — 1902. — Т. 24. — С. 12–24. Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка. — Ф. 77, Оп. 4, спр. 280, арк. 9.
 38. *Масанов И. Ф.* Словарь псевдонимов русских писателей и общественных деятелей. — М., 1941. — Т. 1–2. — Стб. 80; *Дей О. І.* Словник українських псевдонімів та криптонімів. — К., 1969. — С. 219.
 39. *И. А. Л.* “Kwartalnik historyczny” // Русская мысль. — 1888. — Апр., Библиографический отдел. — С. 173–174; *И. А. Л.* Опыт русской историографии В. С. Иконникова. — Т. 1, кн. 1–2 // Библиографические записки. — М., 1892. — № 11. — С. 820–822.

40. ДАОО. — Ф. 153, Оп. 1, спр. 335, арк. 1.
41. *Непомнящий А. А.* Записки путешественников и путеводители в развитии исторического краеведения Крыма (последняя треть XVIII — начало XX века). — К., 1999. — С. 125.
42. Старьян Впечатления профана // *Одесские новости*. — 1915. — 15 жовт.
43. Ам. И. Патриархальный министр // *Голос минувшего*. — 1916. — № 7–8. — С. 287 — 289.
44. *Мирошниченко В. А.* К биографии И. Линниченко // *Проблемы славяноведения*. — 2000. — Вып. 1. — С. 93.
45. Малоизвестная статья И. А. Линниченко “Памяти Алексея Александровича Шахматова” // *Филимонов С. Б. Интеллигенция в Крыму (1917–1920)*. — Симферополь, 2006. — С. 202–206.
46. Там само. — С. 201.

А. Е. Музычко,

кандидат исторических наук, доцент
кафедры истории Украины исторического факультета
Одесского национального университета имени И. И. Мечникова
ул. Щепкина, 12, г. Одесса, 65082, Украина

**НАУЧНОЕ, ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОЕ И ЛИТЕРАТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ
ПРОФЕССОРА И. А. ЛИННИЧЕНКО (1857–1926):
ПРОБЛЕМА БИБЛИОГРАФИРОВАНИЯ**

Резюме

В данной статье проведен анализ проблемы библиографирования творческого наследия историка, профессора Новороссийского университета И. А. Линниченко (1857–1926). Приведен реестр основных работ профессора, которые классифицированы на научные и публицистические. Статья написана главным образом на основе архивных материалов.

Ключевые слова: классификация работ, научные, публицистические.

A. E. Muzychko,

PhD, assistant professor
Department of history of Ukraine
The Odessa I. I. Mechnikov National University

**SCIENTIFIC, PUBLICISTIC AND LITERARY HERITAGE
OF PROFESSOR I. A. LINNICHENCO (1857–1926):
THE PROBLEM OF BIBLIOGRAPHING**

Summary

The article contains the analysis of the bibliographing of the heritage of the historian, professor of Novorossisky university I. A. Linnychenko (1857 — 1926). The list of basic works is given which are classified as scientific and publicistic ones. This article is written mainly on the basis of archival materials.

Key words: classification of works, scientific works, publicistic works.